

**Fazliddin Sindarov**  
*Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti*

## **STANDART&POOR’S GLOBAL REYTING AGENTLIGI TOMONIDAN O‘ZBEKISTONNING REYTINGINI BAHOLASH AMALIYOTI**

**Annotatsiya.** Ushbu maqolada Standart&Poor’s reyting agentligi tomonidan O‘zbekistonning suveren kredit reytingini baholash amaliyoti va so‘ngi yillarda xalqaro reyting va indekslarda O‘zbekistonning egallagan o‘rnini mustahkamlash uchun qilinayotgan amaliy harakatlar va qonunchilik asoslari o‘rganilgan. Shuningdek, pandemiya davrida mamlakat iqtisodiyotini tiklash va moliya tizimini barqarorligini ta‘minlashda xorijiy moliyalashtirish manbalarini diversifikatsiyalashning ahamiyati, O‘zbekistonning asosiy makroiqtisodiy, tashqi iqtisodiy, fiskal va monetar ko‘rsatgichlari 2021-2024-yillarda erishilishi mumkin bo‘lgan prognoz ko‘rsatgichlari bilan tahlil etilgan. Bunday tashqari suveren kredit reytinglarini baholash metodologiyani tadqiq etgan dunyo olimlarining tadqiqot natijalari o‘rganilgan. Standart&Poor’s reyting agentligi tomonidan O‘zbekistonning suveren kredit reytingini baholashda ta’sir qilgan eng asosiy ijobiy va salbiy omillar batafsil tahlil qilingan. Tadqiqot ishida o‘rganilgan ma’lumotlarni umumlashtirgan holda xulosa va takliflar ishlab chiqilgan.

**Tayanch so‘zlar:** suveren kredit reytingi, Standart&Poor’s reyting agentligi, O‘zbekistonning suveren kredit reytingi, aholi jon boshiga to‘g‘ri keladigan o‘rtacha YaIM, xorijiy investitsiyalar, tashqi qarz, kredit reytingini baholash metodologiyasi.

**Fazliddin Sindarov**  
*Tashkent State University of Economics*

## **STANDARD&POOR’S GLOBAL RATING AGENCY PRACTICE ASSESSMENT OF UZBEKISTAN RATING**

**Abstract** This article discusses the practice of assessing the sovereign credit rating of Uzbekistan by Standard & Poor's, as well as practical steps and the legal framework to strengthen Uzbekistan's position in international ratings and indices in recent years. The importance of diversifying foreign sources of financing for restoring the country's economy and ensuring the stability of the financial system during the pandemic was also analyzed with an analysis of the main macroeconomic, foreign economic, fiscal and monetary indicators of Uzbekistan in 2021-2024. In addition, the results of research by world scientists who studied the methodology for assessing sovereign credit ratings were studied. The Standard & Poor's rating agency provides a detailed analysis of the main positive and negative factors that influenced the assessment of the sovereign credit rating of Uzbekistan. Conclusions and recommendations are made by summarizing the data studied in the study.

**Keywords:** sovereign credit rating, Standard&Poor’s rating agency, sovereign credit rating of Uzbekistan, average GDP per capita, foreign investment, external debt, credit rating methodology.

### **Kirish**

Xalqaro moliyaviy munosabatlarda, xususan, xalqaro qarz kapitali va investitsiya resurslarni mamlakatga jalb qilishda mamlakatning xalqaro miqyosda tan olingan indeks va reytinglardagi tutgan o‘rniga bog‘liq. Suveren kredit reytingi

mamlakatning to'lov qobiliyatini baholovchi eng asosiy ko'rsatgichlardan biri bo'lib, bugungi kunda dunyoda 150 ga yaqin suveren kredit reytinglarini baholovchi agentliklar mavjud. Standart&Poor's, Fitch va Moody's reyting agentliklari dunyo miqyosida e'tirof etilgan reyting agentliklari bo'lib, o'zlarining bir asrdan ziyodroq faoliyati davomida ko'plab kompaniya va mamlakatlarning suveren kredit reytingini baholab kelmoqda. Suveren kredit reytingi mamlakatlarning xalqaro moliyaviy munosabatlarga faol ishtirok etishida ularning iqtisodiy-moliyaviy potensialini ifodalovchi asosiy ko'rsatgich sifatida qaraladi. Boshqacha qilib aytganda suveren kredit reytingi mamlakat yoki mustaqil tashkilotlarga beriladigan maxsus reytingi bo'lib, investorlarga ma'lum bir mamlakat iqtisodiyotiga kiritgan sarmoyalarini qaytarib olish ehtimolini yoki unga tasir qiluvchi omillar xavf-xatarlarini, shuningdek hukumatning davlat qarzini va qarz uchun foiz to'lovlarini o'z vaqtida to'lash qobiliyatini va qanchalik darajada qarzlarni to'lashga tayyorligini baholovchi ko'rsatgichdir. Kredit reytingi yuqori bo'lishi mamlakatning iqtisodiyotiga bo'lgan ishonchni bildiradi.

Shu sababli so'ngi yillarda O'zbekistonni xalqaro reyting va indekslarda egallagan o'rnini mustahkamlash maqsadida dastlabki amaliy qadam sifatida Prezidentimizni bir nechta qaror va farmonlari qabul qilindi. Jumladan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 21-iyuldagi “Tashqi moliyalashtirish manbalarini diversifikatsiyalash bo'yicha qo'shimcha chora tadbirlar to'g'risida” PQ-3877 sonli qarori, 2019-yil 25-fevraldagi “O'zbekiston Respublikasining xalqaro reytinglar va indekslardagi o'rnini yaxshilash chora-tadbirlari to'g'risida”gi PQ-4210-son qarori, 2019-yil 7-martdagi “Xalqaro reyting va indekslarda O'zbekiston Respublikasi reytingini yaxshilashga oid chora-tadbirlarni tizimlashtirish to'g'risida”gi PF-5687-son Farmoni va 2020-yil 2-iyundagi “O'zbekiston Respublikasining xalqaro reyting va indekslardagi o'rnini yaxshilash hamda davlat organlari va tashkilotlarida ular bilan tizimli ishlashning yangi mexanizmini joriy qilish to'g'risida”gi PF-6003-son Farmoni[1] qabul qilindi.

Xalqaro reyting va indekslarda O'zbekiston o'rnini yaxshilash, mutasaddi vazirlik va idoralarning faoliyatini samarali muvofiqlashtirish, xalqaro maydonda mamlakatimiz mavqeyini yuksaltirish, xorijiy reyting agentliklari bilan hamkorlikni tizimli ravishda amalga oshirish maqsadida 2019-yil 7-martdagi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-5687 sonli qaroriga muvofiq O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va Kambag'allikni Qisqartirish Vazirligi tarkibida “Xalqaro reytinglar va tadbirkorlik muhitini yaxshilash departamenti”, O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi tarkibida “Xalqaro reyting va indekslar bilan ishlash boshqarmasi” va O'zbekiston Respublika Soliq Qo'mitasini tarkibida “Xalqaro reyting va indekslar bilan ishlash hamda iqtisodiy integratsiya boshqarmasi” tashkil etildi.

### **Adabiyotlar sharhi**

Suveren kredit reytinglar va ularni aniqlovchi asosiy omillarni birinchilardan bo'lib Cantor R. va Packer F tadqiq qilishgan. 1996- yil “Economic Policy Review”



jurnalida chop etgan maqolasida reytinglarni aniqlashda yuqori ta'sirga ega bo'lgan quyidagi iqtisodiy jihatlarni sanab o'tgan: jon boshiga to'g'ri keladigan o'rtacha YaIM; YaIM o'sishi; inflyatsiya; fiskal balans; tashqi balans; tashqi qarz; iqtisodiy rivojlanish. Aholi jon boshiga to'g'ri keluvchi YaIM yuqori darajasi, past inflyatsiya va past tashqi qarz reytingni yuqori bo'lishini ta'minlashi qayt etilgan [2].

S&P global reyting agentligining 2017-yil 18-dekabrda "Suveren reyting metodologiyasi"ga (Sovereign Rating Methodology) asosan davlatning norasmiy kreditorlar oldidagi qarz majburiyatlarini o'z vaqtida va to'liq bajarishga tayyorligi va qobiliyatiga ta'sir ko'rsatadigan omillarni hisobga oladi va bunda eng asosiy besh omil asosida tahlillar amalga oshiriladi. Bular quyidagilar: institutsional risklarni baholash, iqtisodiy risklarni baholash, tashqi risklarni baholash, fiskal risklarni baholash va monetar risklarni baholash[3]. Moody's Investors Service, Standart&Poor's va Fitch reyting agentliklari suveren kredit reytinglarini baholaydigan jahondagi eng yirik agentliklari hisoblanadi. Bu agentliklar emitentlarga kredit reytinglarini berish uchun iqtisodiy, ijtimoiy va siyosiy kabi bir qancha miqdoriy va sifat ko'rsatkichlarining kombinatsiyasidan foydalanadilar[4].

### **Tadqiqot metodologiyasi**

Maqolada global miqyosda mamlakat suveren kredit reytinglarini baholovchi Standart&Poor's reyting agentligining kredit reytinglarini baholash metod va usullaridan, shuningdek, iqtisodchi olimlarning shu mavzu bo'yicha olib borgan tadqiqot natijalaridan foydalanilgan. Bundan tashqari, qiyosiy va mantiqiy tahlil, ma'lumotlarni to'plash, guruhlash va boshqa usullardan qo'llanilgan.

### **Tahlil va natijalar**

2018-yildan boshlab global darajada mamlakatlarning suveren kredit reytinglarini baholovchi reyting agentliklari tomonidan, xususan, Standart&Poor's agentligi O'zbekistonning suveren kredit reytingini baholay boshladi. Bugungi kunda S&P agentligi Fitch va Moody's agentliklari kabi O'zbekiston suveren kredit reytingini bir yilda ikki marta baholab kelmoqda.

**Suveren reytinglar**-bu hukumat davlat qarzlarini o'z vaqtida to'lash qobiliyatini va tayyorligini baholovchi ko'rsatkichdir. Suveren kredit reytinglar yuqori bo'lishi rivojlanayotgan davlatlar uchun muhim ahamiyatga ega. Kredit reytinglari qanchalik yuqori bo'lsa hukumatning xalqaro moliya bozorlariga chiqarilgan suveren obligatsiyalarning risk darajasi shunchalik past bo'ladi. Bu esa mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish uchun xalqaro moliya bozorlaridan past foizli yirik hajmdagi moliyaviy (qarz va investitsion) resurslarni jalb qilish imkoniyatini beradi.

2021-yilning 4-iyun oyida S&P xalqaro reyting agentligi O'zbekiston Respublikasining suveren kredit reytingi bo'yicha e'lon qilingan hisobotda O'zbekiston suveren kredit reytingi «BB-» (barqaror) darajasida baholangan edi[5]. Bunda reytingni aniqlashda iqtisodiy nuqtai nazardan nimalar hisobga olinganligini birma-bir ko'rib o'tamiz.